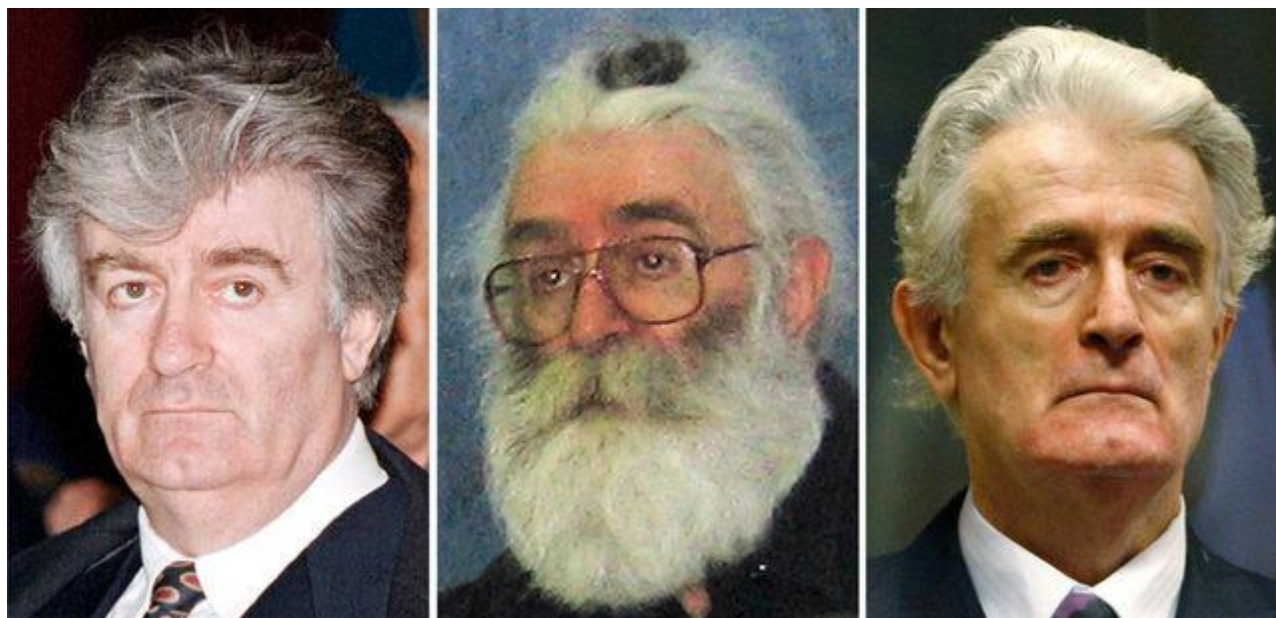

Татяна Ваксберг, Хага

Караджич на една ръка разстояние

Авторът на босненския геноцид още не разбира в какво го обвиняват

Метаморфозите на един от най-търсените престъпници в света: Радован Караджич като лидер на босненските сърби в началото на 90-те години, като алтернативният лечител д-р Драган Давид Дабич, и като обвиняем пред трибунала в Хага

[Reuters]

Радован Караджич е едно послушно момче и в никакъв случай разбойник. Това е новият му образ, този път за пред трибунала в Хага. Досега един от най-търсените престъпници в света беше в ролята на спасител на сърбите и на болните. Прочу се с това, че остави над 2 милиона босненци без дом и уби десетки хиляди. След 12 години чакане някой да събере кураж да го издири и арестува в четвъртък следобед се появи новата версия на Радован Караджич - бюрократ в тъмен костюм.

Бившият лидер на босненските сърби влезе в съдебната зала на трибунала с дипломатическо куфарче, гладко избръснат, отговаряше на всички въпроси на съдията като по учебник. Не оспори легитимността на трибунала. Покорно млъкваше, щом го прекъсваха. Никакво ръкомахане, викане, не дай си боже, обиди. На фона на Слободан Милошевич и Саддам Хюсеин - не обвиняем, а

Направо мечта

Отсега тече спор дали това ще е само до време.

Стотици журналисти и наблюдатели следиха всеки жест, тон и дума на този мъж, застанал пред публика за пръв път от повече от десетилетие. Това не е начало на процеса, а само

първа среща между участниците в делото. Докаран е нов обвиняем и той трябва да каже как се казва и къде е роден, дали разбира езика, на който му се говори, има ли оплаквания от килията си, дали е в добро здраве, дали се смята за виновен. Скудна процедура, но не и когато става дума за този човек. Точно в първата поява на Караджич се търси подобие на стратегия и намек за по-нататъшното му поведение. Измислил ли е някакъв оригинален начин да саботира процеса? Ще се намери ли съдия, който да му позволи това, както стана с Милошевич?

Свалил маскировката си на добродушен лечител от Белград, Караджич изглеждаше така, както и през войната, само че по-слаб и напълно побелял. Макар и да говори английски, слушаше превода на сръбски в слушалките. Носеше ги като тийнейджър - с дръжки, отпуснати назад, за да не сплескват отгоре характерната му прическа. Каза, че иска да се защитава сам, макар и да има

"Невидим адвокат"

Не поясни какво значи невидим и защо говори за един, след като вече е ясно, че го съветват няколко. Каза, че е "в прекрасно здраве". А за килията? "Няма да мрънкам. Бил съм и на по-лоши места." Да, прочел е обвинителния си акт. Дали разбира смисъла му? Не, все още го изучава. По тази причина не е готов да каже дали се смята за виновен или не. С това последно уточнение пледирането на Караджич беше отложено за края на август. Дотогава трябва да е разбрал какво значи геноцид и престъпление срещу човечеството, както и да е установил дали има някакво отношение към тях. Ако продължава да не знае, съдът е длъжен автоматично да приеме, че той се обявява за невинен.

Караджич не намери отговор и за един далеч по-смпъл въпрос - на коя страна всъщност е гражданин. Той каза, че "се чувства гражданин на Босна, Република Сръбска, Черна Гора и Сърбия". И тъй като процедурата си е процедура, веднага се наложи да отговори на следващия задължителен въпрос от правилника - дали все пак има точно определена страна, на чието посолство съдията трябва да съобщи къде се намира обвиняемият. "Е, каза Караджич съвсем делово, ако има такъв, който да не е разбрал къде съм, все ще се намери кой да им каже." Залата избухна в смях. Също и съдията. Не продължи да настоява.

Съдията Алфонс Ори изслуша всеки отговор с подчертано благоразположение. Усмиваше се, говореше меко и напевно, дори се поинтересува дали Караджич е съгласен с датата на следващото заседание. Когато обвиняемият попита дали може да прочете 4-странично изложение, в което обяснява защо толкова дълго се е крил, съдията разреши. Спря дикторския глас едва след първия абзац. Но към това време вече изглеждаше, че уж покорният Караджич е установил контрол върху съдебната зала и вече дава пресконференция.

Преди да го прекъснат, бившият президент заяви, че се е крил 12 години, за да избегне

"Смъртна опасност"

През 1996 г. той обещал, че ще се откаже от президентския пост и ще напусне публичния живот, а в замяна трибуналът няма да го преследва. Устен договор по въпроса бил сключен с американския пратеник Ричард Холбрук. Колкото и да бил готов да се предаде на правосъдието, Караджич просто се страхувал, че Холбрук ще го убие: "Не знам колко са му дълги ръцете, може ли да ме хване и тук?"

Историята за това, че САЩ практически са укрили Караджич, като са му предложили сделка, е поне на 10 години. Разказват я босненските сърби, докато самият Холбрук открай време отрича. Кой тук е прав е отделен въпрос. За делото е важно по-скоро друго - как съдията Ори ще удържи в свои ръце съдебната зала, когато е ясно, че е изправен пред поредния саботьор на трибунала.

Обвинителният акт на Караджич е все същият от 13 години и понеже е твърде остарял, главният прокурор Серж Брамерц в момента го променя. Не е ясно дали само ще го прецизира. Би могъл също и да го съкрати, за да избегне едно безкрайно дело с поредния труден обвиняем. Сега действащото

Работно обвинение

покрива престъпления, извършени в 41 общини за период от близо 5 години. При така зададен обхват делото надали би могло да приключи до 2010 г., за когато е насрочено закриването на трибунала. Делото "Милошевич" беше стартирало с амбицията за подобен мащаб, но не доведе до резултат. Вместо с присъда то завърши със смърт на обвиняемия на четвъртата година от един безкраен процес, излязъл от контрола на съдията.

Бившият президент на босненските сърби Радован Караджич посрещна новия си живот в сряда на разсъмване. Сръбски правителствен самолет го отведе от Белград до Ротердам по обичайното въздушно трасе. Така Караджич прелетя над Виена, където беше работил като лекар с фалшив паспорт, а после и над Нюрнберг, където преди половин век възникна първият международен трибунал за военнопръстъпници. Десетки телевизионни камери уловиха хеликоптера, който приземи Караджич в двора на новото му жилище - ареста на ООН в Схевенинген, предградие на Хага.

Оттук нататък Караджич ще обитава 15 квадратни метра площ, в която са поместени легло, етажерка, гардероб, бюро, душ и тоалетна, CD плеър и персонален компютър. Този арест покрива най-високите стандарти за удобства на обвиняемите и предизвиква безсилен гняв сред жертвите на войните. Готвачът е длъжен да съобразява менюто с модерните диетични норми и изискванията за разнообразие. Има зала за настолни игри и скромнен фитнес салон. Покрито игрище позволява игра на футбол или волейбол. Дрехите се дават на химическо чистене. На разположение са бръснар, фризьор, учител по английски. От всички тези услуги в момента се ползват 38 обвиняеми. След 13 години раздяла с президента Караджич може би ще имат какво да си кажат.

**Татяна Ваксберг е специален пратеник на "Капитал" в Хага. Тя е автор на книгата "Милошевич и трибуналът. Личен поглед към един незавършил процес".*